Netop i dag er det fire år siden, vi havde valget den 22. september 1964. Der er sket meget i Danmark siden den dag. Efter valget den 22. september 1964 dannedes der en socialdemokratisk mindretalsregering.

Men da vi var kommet et års tid frem, viste det sig, den havde vanskeligere og vanskeligere ved at klare sig. Der var sket en tilnærmelse imellem Det radikale Venstre og Venstre og Det konservative Folkeparti, og da vi kom til efteråret 1966, udskrev Socialdemokratiet valg. Socialdemokratiet tabte 7 mandater. SF vandt til gengæld, så vi fik det meget omtalte socialistiske flertal, som sad eller regerede i 14 måneder, og i januar 1968 fik vi så valg igen. Socialdemokratiet tabte igen 7 mandater, og vi fik et regeringsskifte.

Hvis vi havde haft den svenske valglov, ville vi siden 1964 have haft en ubrudt periode og først valg nu igen. Men Danmark er meget forskellig fra Sverige, og i Danmark har vi altså siden haft to valg, og vi har en anden situation i Danmark siden valget i januar 1968. Den er politisk anderledes. Det parti, som igennem 15 år har haft del i regeringsmagten, Socialdemokratiet, er kommet i opposition, og Venstre holder i dag landsmøde som medlem af en regering. Det har vi ikke gjort i 15 år. Der er et nyt samarbejdsmønster i dag i dansk politik, Det radikale Venstre, Det konservative Folkeparti og Venstre har fundet hinanden.

Det samarbejde er forløbet godt. Jeg tager anledningen til at takke de radikale og de konservative. Også problemet med at få samarbejdet mellem regeringen og folketingsgrupperne til at fungere rigtigt er blevet løst tilfredsstillende, og jeg takker vore kammerater i Venstres folketingsgruppe.

Det samarbejde, som bærer regeringen, har Venstre indbudt til og arbejdet for i de senere år med stor ihærdighed. Vi nåede et mål ved valget i januar 1968. Regeringsdannelsen var et mål, Venstre havde sat sig, men den er ikke vort endelige mål. Det bør nemlig ikke være sådan for et politisk parti, at vi skal ønske magten alene for magtens skyld. Det at få en regering eller at være med i en regering er ikke selve målet. Magten er derimod midlet til at nå et mål, og det mål er ikke bare at administrere, selv om det naturligvis er vigtigt, hvordan landets forhold administreres, og det er vigtigt at have andel i administrationen. Men målet er at kunne virkeliggøre nogle af de ideer, noget af det grundsyn, som er et politisk partis livsberettigelse. Målet for Venstre var at få del i en regering for bedre at komme til at præge det kommende samfund med de tanker, som er vore.

Naturligvis vil et politisk parti glæde sig, når det får del i regeringen, og andre vil være skuffede og måske bitre over at give afkald på regeringsmagten, men det er dog værd at holde fast, at denne magt i sig selv ikke er målet, men netop et middel.
Måske må jeg minde om, at jeg dagen efter, at regeringen var dannet, skrev i et dagblad om, hvordan vi havde tænkt os at administrere det flertal, som vi nu havde vundet. Jeg skrev: "Efter valget 1966 var der første gang i Danmarks politiske historie et socialistisk flertal. Dette flertal vil blive brugt, sagde både socialdemokraterne og folkesocialisterne. Efter valget nu i januar er der et stærkt liberalt flertal, og lad os så sige lige så eftertrykkeligt, at dette flertal skal ikke blive misbrugt".
Vi har ønsket fra første færd at indbyde til et samarbejde i folketinget. Det, som må være dagens opgave, og det, som vælgerne ønsker af os, må være at løse de problemer, vi står overfor, og ikke mindst de vanskelige økonomiske problemer, som denne regering har måttet tage op til løsning, men det må stå lige så klart, at vi har ønsket at løse dem med et så bredt flertal, i et så bredt samarbejde som muligt.
Derfor har vi, og ikke mindst har da Venstre gjort det, så tydeligt som muligt indbudt det store socialdemokratiske oppositionsparti til at være med i løsningen af lovgivningens opgaver.
Den indbydelse til samarbejde gælder ikke mindst, når vi tænker på landets sikkerhedspolitik, landets forsvars- og udenrigspolitik. Igennem en lang række år har der været en samling omkring disse spørgsmål, således at de store partier her har kunnet finde hinanden. Jeg tror, det har været godt for Danmark, at det har været sådan. Man skal ikke hente sin indenrigspolitiske ammunition i disse områder eller bruge dem til billig propaganda eller til partitaktik.
Jeg tror ikke på, at der i Danmark er ret stor uenighed om, hvad der er Danmarks mål i udenrigspolitik, og hvad der er den linje, som vi må følge. Derfor tror jeg heller ikke på, at det vil vinde forståelse, hvis man prøver at tage sine udenrigspolitiske standpunkter alene af indenrigspolitiske grunde eller med en væsentlig overvægt af indenrigspolitisk taktik blandet ind deri.
Det store oppositionsparti, Socialdemokratiet, har igennem årene med ansvarsfølelse og alvor taget sin stilling til forsvarspolitik og udenrigspolitik, og efter min overbevisning vil der i det parti være meget store kredse, som vil fortsætte denne linje, og jeg vil da også bruge denne lejlighed til at indbyde Socialdemokratiet til, at vi nu som før kan følges ad i disse spørgsmål, og at vi udadtil kan stå sammen om det,

som skal være Danmarks politik.
Netop i går for en måned siden rykkede Sovjetunionens tropper ind i Tjekkoslovakiet. Der er ingen tvivl om, det var en overraskelse for alle både i Vestens og i Østens lande, at det tjekkoslovakiske folk har kunnet tage en så enig og så stærk stilling til disse begivenheder. Og der er også i vort folk en stor sympati med og beundring for det tjekkoslovakiske folk.
Der er heller ingen tvivl om, at det har været en stor skuffelse for mange lande, det, som her skete fra de fem Warschawa- pagtdeltageres side. Det har været en stor skuffelse, at Sovjetunionen søgte at føre verden bag lyset ved at påstå, at de var blevet opfordret af den tjekkoslovakiske regering eller af ledende tjekkoslovakiske statsmænd til at foretage denne besættelse. Det er i det hele taget skuffende, at store magter, det gælder dem alle, øjensynligt kun handler ud fra, hvad der gavner dem selv bedst, og så let springer over det, som man må anse for ret, for rigtigt for andre menneskers berettigede krav på selvbestemmelse, frihed og suverænitet.
Det er klart, at begivenhederne i Tjekkoslovakiet på mange måder har ændret klimaet i den verdenspolitiske situation, og de har fået alle jordens lande til at tage situationen op til overvejelse.
Der syntes at være en rigtig udvikling i gang i Europa, en udvikling der førte i retning af afspænding, en udvikling henimod større forståelse mellem østlige og vestlige lande. Den politik, som på mange måder har været også, hvad vi sigtede på, har nu fået vanskeligere kår. Men det skal ikke få os til at opgive at nå det mål, som det må være for os, at arbejde for et Europa, hvor landene kan leve side om side i gensidig sikkerhed og respekt, et Europa, hvor der er åbent samarbejde og kontakt mellem også de østlige og de vestlige lande. Det er stadig en opgave for Danmark at række hånd til denne afspænding og at prøve at knytte disse kontakter.
Det er imidlertid en misforståelse at tro, at det gør vi bedst ved at opgive vore egne tanker, eller det gør vi bedst ved ikke at tænke for meget på vor egen sikkerhed. Tværtimod er det så
dan, at først den kan komme i samtale og samarbejde, som selv har et standpunkt, og som selv står for noget. Der synes nu at skulle føres en agitation, som går ud på, at Tjekkoslovakiets ulykke var, at det var medlem af en pagt, og at Danmark derfor også ville gøre bedst i at melde sig ud af den pagt, som vi er medlem af. Men dette er en fundamental fordrejning af situationen. Danmark er medlem af en pagt, hvis lande

aldrig kunne tænke sig at besætte os. Danmark har frit tilsluttet sig. Danmark er medlem af denne forsvarspagt for Danmarks skyld, fordi vi mener, vi dermed bedst betrygger landets sikkerhed. Det var motivet til, at Danmark gik ind i NATO-pagten i 1949 .

Der er for mig ingen tvivl om, at denne forsvarspagt, som tiden nu er, også er den bedste sikkerhed for fred og en fredelig udvikling i Europa. Den anden mulighed er nemlig nationale forsvar, hvor hvert enkelt land skal opbygge sit forsvar, og hvor ikke mindst det lille land nemt bliver afhængigt af det større, hvorimod et flersidet pagtforsvar, hvor mange lande er medlemmer i et fællesskab, udgør en meget større sikkerhed for, at den linje, der følges, og de beslutninger, der træffes, fører i retning af større afspænding, af større stabilitet. Det har da også været resultatet af de næsten 20 års NATO-pagt, at situationen i Europa er blevet stabilere og sikrere, end vi før kendte det, og end den er i andre dele af verden.

På tirsdag åbner FN sin 23. generalforsamling. Danmark bygger i høj grad sin udenrigspolitik på et medlemskab af De Forenede Nationer. Meget kan siges om FN's magtesløshed, meget kan siges om, hvor lidt FN formår over for stormagterne. Alligevel må vi sige, at der er ikke nogen anden mulighed, der er ikke noget bedre end FN. Danmark har taget sin del af arbejdet i denne store organisation op med iver og samvittighedsfuldhed.

Vi har nu i næsten to år været medlem af Sikkerhedsrådet og har løst de opgaver, som dette medførte.

Danmark kan ikke melde pas udenrigspolitisk. Vi har vor del af ansvaret, det gælder i FN, det gælder i NATO, det gælder også over for udviklingslandene.

Danmark står for noget. Vi står for et demokrati, og når menneskerettigheder og frihed og selvbestemmelsesret angribes, så vil det også altid være en udfordring til os. Så kan vi tænke på diktaturerne i Grækenland, i Portugal, vi kan tænke på krigen i Vietnam, vi kan tænke på al den umenneskelige nød og lidelse, som findes i Biafra og i andre krigsområder. Vi føler et medansvar for alle disse ting; vi har ingen mulighed for at melde pas, men vi må prøve at tage vor del af byrden, også ofre det, som skal til, økonomisk, også prøve at gøre den indsats, som vi magter.

Men det er på en måde også at melde pas, hvis man mister jordforbindelsen. Realisme og nøgternhed er simpelthen betingelsen for at blive hørt, for at få medindflydelse også på det udenrigspolitiske område. Vi hører til de små lande, men

vi er ikke uden indflydelse, især ikke når vi følges med de øvrige nordiske lande. Betingelsen for indflydelse er imidlertid en besindighed og realistisk sans, som udmærket kan forenes med oprigtighed og et ærligt engagement.
Udenrigspolitisk er Danmark naturligvis bestemt af sin geografiske beliggenhed. Det gælder også, når vi tænker på Europa- politikken og på det, vi kalder markedspolitik. Vi må desværre erkende, at muligheden for et større europæisk markedsfællesskab, som Danmark ønsker sig det, og som den danske regering arbejder for, ikke er den allernærmeste i øjeblikket. Vi er i en ventetid, men vi er overbevist om, at det er en ventetid, som får ende en dag. I denne ventetid har regeringen ment, at det var lykkeligt, om det nordiske samarbejde kunne styrkes, så det kunne være en slags forberedelse til deltagelse i det store europæiske marked, som må og skal komme. En deling mellem de europæiske lande, politisk, økonomisk, markedsmæssigt, kan simpelthen ikke i det lange løb opretholdes. Vores fremtid ligger i et stort samarbejdende Europa, et samarbejde, som også får bedre muligheder for at inddrage østlige lande og for på meget bedre vis at få et reelt, frugtbart samarbejde i gang med udviklingslandene.
Hvis vi vender os til de hjemlige forhold, er det naturligt at tage sit udgangspunkt i valget i januar måned. Det er naturligt at spørge: Hvad sagde vi i valgkampen, og hvad
har vi realiseret ? Svaret er, at vi er netop i fuld gang med at realisere vores valgprogram.
Allerførst i Venstres valgprogram stod der, at det første og store spørgsmål var, om den socialdemokratiske regering skulle fortsætte. Valget svarede, at det skulle den ikke. Og det næste, der stod i programmet, var, at den regering, som vælgerne udpeger, vil få store opgaver at løse, men for at løse disse opgaver måtte der bringes orden i Danmarks økonomi. Og det har da akkurat været regeringens første og tydeligste indenrigspolitiske opgave at få orden i økonomien, at få bragt det på fode, som var ved at gå i stykker op til valget 1968.
Valget kom, fordi den daværende socialdemokratiske regerings selvvalgte politiske platform brød sammen. Den brød sammen over for de store vanskeligheder, som tårnede sig op for Danmarks økonomi, og som det daværende flertal intet havde at stille op over for.
Situationen i efteråret 1967 under det socialistiske flertal er værd at have i erindring,

også når man følger den aktuelle politiske debat. Renten var rekordhøj - ikke fordi det socialistiske flertal ønskede de dyre penges politik. Underskuddet på betalingsbalancen oversteg 2.000 millioner kr. i 1967 - ikke fordi det socialistiske flertal ønskede afhængighed af udlandets kapitalmarkeder. Arbejdsløsheden var hastigt voksende i efteråret 1967 og med udsigt til at blive endnu større i 1968 - ikke fordi arbejdsløsheden var et middel i de socialistiske partiers økonomiske politik. Med devalueringen i november 1967 registreredes den svækkelse af dansk økonomi, som var sket i forhold til de fleste andre landes.

Det var over for den slags økonomiske vanskeligheder, at det socialistiske flertal og den daværende regering gav op, og den økonomiske sanering måtte derfor blive den nye regerings første

hovedopgave. Der er nået vigtige resultater i de ni måneder siden valget:obligationsrationeringen har praktisk taget

kunnet afvikles, og samtidigt har renten kunnet nedbringes. Underskuddet over for udlandet bliver væsentligt mindre i år end sidste år. Den hastige stigning i arbejdsløsheden, som prægede sidste efterår og vinter, har kunnet bremses. Og de seneste to månedspristal har vist stabilisering af priserne.

Men der er endnu et stykke vej igen, før den økonomiske sanering er tilfredsstillende. Usikkerheden på mange arbejdspladser og blandt de alt for mange, der ingen arbejdsplads har, er ikke en akceptabe.1 tilstand for Venstre. Det, som hidtil er nået gennem den økonomiske politik, har betydet styrkelse for mange erhverv og produktioner, og det har bedret vilkårene for investeringer og byggeri. Men på vigtige erhvervsområder er forholdene alvorlige nok og må kræve en samfundsindsats. Her tænker jeg ikke mindst på landbrugets næsten fortvivlede situation.

Oppositionen har spurgt - og det må vel være for at få et svar om arbejdsløsheden er et middel i regeringens økonomiske politik. Jeg vil klart svare, at for Venstre er arbejdsløshed ikke et middel, så lidt som jeg tror, at noget politisk parti her i landet ønsker arbejdsløshed. Men den viste sig i 1967 som en uundgåelig følge af, at de forudgående års omkostningsudvikling her i landet havde svækket dansk produktions konkurrenceevne over for andre landes. Det viste sig i foråret yderligere uigennemførligt at skrue den uheldige omkostningsudvikling en tak tilbage, så svækkelsen af konkurrenceevnen hurtigere kunne have været overvundet. Derfor måtte regeringen nødvendigvis vælge den næstbedste, men ubestrideligt

langsommere vej over finanspolitikken.
Man har også stillet det op som et spørgsmål, om regeringens sigte var at redde beskæftigelsen eller betalingsbalancen.
Det er en forkert problemstilling, for der er ikke tale om et enten-eller: et stadigt og voksende underskud på betalings
balancen gør dansk beskæftigelse sårbar over for skiftende låne vilkår i udlandet i en grad, som ingen kan forsvare. Vi kommer
ikke uden om, at disse års vældige omstillinger i vort samfund kan gøre lån fra udlandet nødvendige, men det er lige så nødvendigt, at vi afstemmer vort behov herfor med vore realistiske muligheder for at opnå disse lån, ellers sætter vi for alvor dansk beskæftigelse på spil.
Jeg har trukket disse ting frem ikke for fortidens skyld, men for fremtidens. Vi står i de kommende måneder over for en ny overenskomstrunde på arbejdsmarkedet. Det må være en selvfølge, at de løbende produktivitetsforbedringer også kommer lønmodtagerne til gode gennem højere reelle lønninger. Der er sikkert også en voksende forståelse for, at en del af produktivitetsforbedringen må blive tilbage som styrkelse af virksomhedernes økonomi og dermed arbejdspladsernes fortsatte bestående.
Udgangspunktet er imidlertid de faktiske produktivitetsforbedringer. Forsøger vi at fordele mere, end disse og udviklingen hos vore konkurrenter i udlandet betinger, gør det ingen rigere, men det bringer både samfundets økonomi og beskæftigelsen i fare.
Jeg tvivler ikke om, at arbejdsmarkedets parter og andre interesseorganisationer fuldt ud er klar over denne sammenhæng. Det kræver imidlertid en indbyrdes tillid mellem de forskellige parter, hvis denne erkendelse også skal slå igennem i praksis. Det må være en vigtig opgave for regeringen at bidrage hertil, og det vil være uheldigt, hvis en ansvarlig påvisning af faktiske økonomiske sammenhænge opfattes som trusler mod den ene eller den anden part.
Når dette er sagt om den almindelige økonomiske udvikling og politik, må det imidlertid også slås fast, at en sund økonomi ikke blot er et mål i sig selv, men en vej til, at mennesker kan få det bedre på andre felter.
Der er alt for mange mennesker, der har det dårligt i vort samfund. Det har været et kendetegn for de få og korte perioder i den sidste menneskealder, hvor landet har haft liberale regeringer, at det har været oprydningsperioder, efter at socialdemokratisk dominerede regeringer havde givet op over for økonomiske

vanskeligheder. Og det har været mindretalsregeringer, som måtte vige, når den værste oprydning var overstået, og
Socialdemokratiets appetit på regeringsmagt dermed vendte tilbage .
I dag har vi en flertalsregering, som både har mulighed for at fastholde saneringslinjen længe nok og til at vise, hvad den vil, når saneringen er nået.
Vi skal ikke være bange for at pege på målene for fremskridtet - også på de mål, der ikke nås på et år eller to. Mange af de beslutninger, som træffes i disse år, har betydning for de forhold, vi eller vore børn skal leve under i 80'erne eller ved år 2000.
Tilskyndelsen til at sikre en sund økonomi og gode vilkår for produktionen skal ikke blot være frygten for, hvad der sker, hvis vi ikke gør det, men også de vældige perspektiver, som produktionsfremgangen åbner for at løse store opgaver og for rigere udfoldelsesmuligheder for hele befolkningen. Med den større velstand bliver der også plads til at løse de offentlige opgaver bedre og til at sætte kravene til tryghed og trivsel i tilværelsen højere.
Men den større velstand er en falsk fremgang, hvis den nås ved at trykke andre ned.
Disse års omstillinger i erhvervene er et nødvendigt led i velstandsfremgangen, men det stiller samtidigt store grupper af befolkningen over for dybt alvorlige vanskeligheder.
Samfundet skylder disse mennesker en ny chance - også for samfundets egen skyld.
En vigtig side af erhvervspolitikken i et samfund under forandring må være at sikre nye udveje for de mennesker, hvis erhverv går tilbage. Strukturrationalisering er kun et fremskridt, hvis mennesker samtidigt kan finde plads, hvor behovet for deres indsats er voksende.
Landbruget er i disse år det mest omfattende eksempel på et erhverv og en befolkningsgruppe, som rammes hårdt og på mange måder uretfærdigt af denne udvikling. Men der er også andre grupper, som samlet nok er mindre, men hvor vanskelighederne for den enkelte, som rammes, kan være lige så alvorlige.
Hvert år må omkring 1.000 detailforretninger give op. For industrien kan vi heller ikke se bort fra, at omstillingerne ikke alene har karakter af forskydninger fra branche til branche, men at der i de seneste år har været stærke tendenser til, at de voksende beskæftigelsesmuligheder er flyttet videre fra den egentlige industriproduktion til serviceerhverv, transport, administration o.l.
Hverken aktuelt eller på længere sigt kan strukturproblemerne derfor afgrænses til

bestemte erhverv. Vi er derfor også alle interesseret i, at der sikres strukturramte nye muligheder, både fordi det betyder noget for den samlede produktion og dermed den almindelige velstand i samfundet, men også fordi vi alle kan komme ud for omstillinger i vort erhverv.

Det vil blive en vigtig side af de kommende års erhvervspolitik at sikre nye muligheder for dem, der rammes af strukturændringer. Venstre har peget på en række foranstaltninger med dette sigte:

For det første må omskolingsmulighederne og omskolingsstøtten udbygges. Vi er klar over, at en kraftig udvidelse af omskolingsmulighederne ikke nås fra dag til dag, bl. a. fordi der skal skaffes undervisere, men det er vigtigt, at vi kommer i gang, og en del må kunne nås allerede ved en bedre udnyttelse af de nuværende muligheder. Vi har videre foreslået normal løndækning til arbejdsløse, som går ind i en omskoling, og at disse tilbud selvfølgelig også må stå åbne for de selvstændige, der får brug for omskoling, uden de hidtidige restriktioner, som slet ikke hører hjemme under vor tids vilkår. Ganske det samme må gælde de kvinder, som efter nogle års hjemmearbejde ønsker at vende tilbage til arbejdsmarkedet. Omskolingstilbud og omskolingsstøtte vil koste, men vi har også lov at sige, at det er en investering, som er nødvendig, og som kommer igen både i form af større tryghed for den enkelte og rent økonomisk for samfundet.

For det andet må faggrænser nedbrydes på begge sider af arbejdsmarkedet, så mennesker ikke lukkes ude fra et arbejde, de kan klare.

For det tredie må en samlet og effektiv lokaliseringspolitik sætte ind, i første række mod de mange institutions- og lovskabte hindringer for en sund og bæredygtig erhvervsudvikling i de såkaldte arbejdsløshedsøer. Den forældede kommunale byrdefordeling er et eksempel på de hindringer, som det offentlige lægger på en bedre udvikling i disse områder, men også dårligere eller dyrere offentlig betjening i andre henseender spiller en rolle. Lad os rette på disse skævheder, og lad os på denne baggrund se på, hvilke særlige problemer en egnsudviklingslovgivning derudover kan løse.

For det fjerde må en udvidelse af adgangen til førtidspension ind i billedet. Blandt dem, som rammes af strukturændringer - og det gælder ikke mindst mange selvstændige inden for landbrug, detailhandel, fiskeri osv. - vil mange være i en alder, hvor omskolingstilbud ikke er en tilfredsstillende løsning.

Jeg tror, vi i disse grupper finder nogle af samfundets vanskeligst stillede, som efter et langt livs hårdt slid må se i øjnene, at samfundsudviklingen har gjort udsigterne for dem i deres erhverv håbløse. Vi må af menneskelige og sociale grunde skabe dem en udvej, og det kan tillige bidrage til bedre vilkår for dem, der bliver tilbage i de pågældende erhverv. Adgang til førtidspension bør således kunne komme på tale, hvor et menneske i et par år har haft en særlig lav indkomst, og hvor anvisning eller omskoling til en beskæftigelse, der kan give et forsvarligt grundlag for den pågældendes tilværelse, ikke er hensigtsmæssig.

Dette sæt af foranstaltninger, hvis fælles sigte er at sikre mennesker nye udveje, vil også på en række områder kunne lukke op for en mere smidig og fremadrettet erhvervspolitik. Men der er også et klart socialt sigte i disse foranstaltninger. Sådan bør det være. Vi ønsker alle at nyde frugterne af samfundets forvandling. Derfor bør vi også løse de sociale problemer, som denne forvandling skaber.

Men forvandlingen og den højere almindelige velstand skal også komme den sociale tryghed og menneskers trivsel til gode.

Den større velstand skal også give større plads for det menneskelige hensyn både på arbejdspladsen og over for dem, der rammes socialt på den ene eller den anden måde. Derfor lægger Venstre ganske særlig vægt på den socialreform, som for tiden forberedes i socialreformkommissionen. Dette arbejde er en direkte udløber af det sociale program, som Venstres landsmøde vedtog for 5 år siden.

Derfor kan vi også være tilfredse med, at kommissionen, som Venstre tog initiativet til, på sine møder i august besluttede hovedlinjer for sin udformning af socialreformen, der meget nøje svarer til Venstres program.

Det udadtil mest iøjnefaldende har vel været, at disse hovedlinjer betyder et farvel til de hidtidige sygekasser i fremtidens sociale opbygning. Det lokale sociale apparat samles i lokale tryghedskontorer, knyttet til de folkevalgte kommunalbestyrelser. Det må også være en selvfølge, at de arbejdsformidlingskontorer, som for tiden er under opbygning til afløsning for arbejdsløshedskassernes anvisning, går ind i denne sammenhæng, så den, der rammes af arbejdsløshed, ikke afskæres fra en social betjening, der kan spille på alle fornødne strenge.

Tiden er løbet fra de splittede kassesystemer. Men det betyder selvfølgelig ikke, at de opgaver, der har været henlagt til disse kasser, ikke også skal løses i fremtiden - de skal tværtimod løses på en bedre og mere sammenhængende måde, som bedre

svarer til nutidens krav om forebyggelse, revalidering og familiebehandling. Det siger sig selv, at de goder, som befolkningen har opnået gennem sygekasserne, ikke skal forsvinde eller svækkes ved en socialreform, og jeg er f. eks. enig med Den alm. danske lægeforening om, at vort system med den praktiserende familielæge og med frie lægeoverenskomster ikke nødvendigvis forudsætter det nuværende sygekassesystem.

Men socialreformen betyder langt mere end dette. Den er ikke blot en paragraf-reform, men den er en omstilling af hele vort sociale tryghedsapparat til moderne behandlings- og familiesynspunkter. Derfor bliver det heller ikke en reform, som gennem
føres på en bestemt dato, men den vil kræve overgangsordninger og etaper, og dem skal kommissionen nu i gang med.

Der er imidlertid en ting mere, og det er måske, når det kommer til stykket, det centrale i denne reform: i det hidtidige splittede system har mange været ansvarlige over for hver sit lille stykke af helheden, over for sin del af reglementet, men man kan ikke følge sociale sager uden at blive slået af, hvor sjældent nogen føler et ansvar over for det menneske og den familie, som trænger til støtte. Det er dette helhedsansvar over for netop dette menneskes eller denne families sociale situation, som socialreformen skal gøre det muligt at udvikle. Skal dette imidlertid lykkes, må selve udformningen af socialreformen også være en helhed. Ellers sætter vi det afgørende i denne reform over styr. Kommissionens store flertal har i det hidtidige arbejde formået at leve op til dette, som også var den opgave, et enigt folketing gav den.

Jeg opfordrede i sommer Socialdemokratiet til at give slip på sin sociale konservatisme, så vi i fællesskab kunne udforme denne store reform.

Jeg fik, som man vil huske, i første omgang et temmelig vrissent svar fra J. O. Krag og et ikke mindre vrissent fra sygekassernes formand, folketingsmand Niels Mørk, som Socialdemokratiet bemærkelsesværdigt nok har valgt som sin repræsentant i socialreformkommissionen. Det synes imidlertid, som om J. O. Krag siden har "gået og tænkt", og jeg kan naturligvis kun glæde mig over de betydeligt mere positive toner, som lød i svaret fra Socialdemokratiets kongres forleden. På en række væsentlige punkter bragte det Socialdemokratiet på linje med Venstre i synet på en kommende socialreform.

På de sociale områder trænger også andre opgaver sig på, og i forbindelse med Socialdemokratiets nylige kongres er det nok også værd at bemærke, at Socialdemokratiet nu har nærmet sig så stærkt til de synspunkter på tillægspensionen, som de tre regeringspartier også har fremført - og jeg må her specielt nævne Venstres forslag fra sidste efterår om en VTP, en værdifast og ensartet tillægspension - at et fælles resultat skulle være muligt.
Vi vil i det kommende efterår også stå over for forslaget om udbygning af dagpengeordningerne ved sygdom og arbejdsløshed.
Jeg tror, at der i alle kredse vil være forståelse for, at forbedringer på disse områder i første række må komme dem til gode, som nu er vanskeligst stillede ved sygdom eller arbejdsløshed, og som i mange tilfælde overhovedet ingen sikring har. Der er fra gammel tid i vor sociale lovgivning en tendens til at dele befolkningen i lønmodtagere og arbejdere Vi må ikke glemme, at der i vort samfund er hundredtusinder, som hverken er lønmodtagere eller arbejdsgivere. Det kan være den selvstændige håndværker, købmand, landmand osv. Også de kan rammes af sygdom, og med strukturændringerne er deres risiko for arbejdsløshed ikke mindre end mange lønmodtagergruppers.
Også de har krav på social sikring.
En af de opgaver, som trænger sig på i den kommende samling, er den kommunale inddeling. Med den mangfoldighed af forskellige opgaver, som vore kommuner skal løse, lader det sig ikke gøre at fastlægge én kommunestørrelse som den eneste rigtige og ideelle. Nogle opgaver kan kun løses, når de løses samlet for mange tusinde mennesker, og der er mange om at bære dem. Dette trækker i retning af store kommuner. Men for andre opgaver er det vigtigt, at afstanden mellem den enkelte og den offentlige instans ikke bliver for stor, og at det gensidige kendskab til forholdene ikke svigter. Vi kunne fra vore største kommuner sikkert hente mange eksempler på opgaver, som kunne løses bedre af mindre enheder. Dette er naturligvis også baggrunden for, at vi i Danmark - dog foreløbigt uden for Københavns og Frederiksberg kommuner - arbejder med to lag kommuner, nemlig de hidtidige sogne- og købstadskommuner og oven på disse amtskommunerne. Med kommunalreformen bliver købstæderne dele af amtskommunerne, og vi opnår herved bl. a. bedre muligheder for at flytte opgaver fra staten til de nye amtskommuner, og disse muligheder bør udnyttes.

Mangesidigheden af de kommunale opgaver understreger også, at de ikke alle løses bedre ved at gøre kommunerne større. Vi har ganske åbenbart hidtil haft kommuner, som var alt for små. Men vi skal selvfølgelig også vogte os for den anden vejgrøft, hvor problemet bliver afstanden - ikke blot i kilometre - mellem
borgeren og kommunen. Det kan i mange henseender forringe løsningen af vigtige opgaver og den betjening af borgeren, som trods alt må være det afgørende i udformningen af de kommunale fællesskaber.
Mange træk i disse års udvikling både herhjemme og i udlandet viser, at de store enheder - det være sig arbejdspladser, universiteter eller kommuner - kan indebære risikoen for et autoritært bureaukrati, som det enkelte menneske må reagere imod.
Vi må have disse principielle spørgsmål i tankerne, også når vi tager stilling til dagens mere nærliggende problemer på disse områder. Jeg forstår fuldt ud kommunalforeningerne, når de viger tilbage for ansvaret under en frivillighed, som ingen frivillighed er, og fra langsigtede beslutninger under forudsætninger, som meget snart bør høre fortiden til. Det er sikkert også rigtigt, at mange beslutninger om den fremtidige kommunale struktur har måttet tages under pres af en urimelig skæv byrdefordeling, og at resultatet kunne være blevet et andet, hvis en tidssvarende byrdefordeling havde ligget klar. Det samme gælder også en større klarhed med hensyn til fordelingen af de opgaver, som i de kommende år vil blive lagt på kommunerne, og måske især på amtskommunerne. Venstre har gang på gang ført disse synspunkter frem i de senere år, og meget havde været bedre, om vi på et tidligere tidspunkt havde kunnet trænge igennem med dem.
Kommunalforeningerne har nu bedt sig fritaget for den frivillighed, som ingen frivillighed er. Det vil være nyttigt, om denne anmodning nu - omend i den ellevte time - fører til den bredere debat om målsætning og vilkår for det fremtidige kommunestyre her i landet, som alt for længe har været savnet, og som i hvert fald må gå forud for nye vidtgående beføjelser eller tvangsmidler i hænderne på centraladministrationen eller kommunalreformkommissionen.
Det er naturligt, at de erhvervspolitiske spørgsmål og den økonomiske sanering, kampen mod inflationen, vil spille en stor rolle i den indenrigspolitiske situation. Men ser vi
til den folketingssamling, som nu begynder, er der mange andre reformer, som vil komme på dagsordenen.

Jeg har sagt lidt om socialreformen og strejfet kommunalreformen, men dertil kommer naturligvis mange andre områder.
Man kunne tænke på skattespørgsmål, på tjenestemands- og funktionærspørgsmål, og jeg har bedt folketingsgruppens formand, folketingsmand Henry Christensen, om at tage sig af disse problemer i den tale, som han vil holde til landsmødet om et øjeblik, ligesom naturligvis Venstres medlemmer af regeringen vil kunne tage ordet om de områder, som særligt er deres.
Men tværs igennem alle enkeltspørgsmålene er der et idégrundlag. Jeg sagde før, at det grundsyn eller det idégrundlag er et politisk partis berettigelse. Hvis der ikke er et idégrundlag, så bliver det kun en usammenhængende stillingtagen til en lang række problemer, det man kalder en pragmatisk indstilling, så bliver det en svajen for tilfældige vinde, hvor man prøver på at indrette sig efter, hvad man nu tror, i øjeblikket vil være det mest populære.
Kaj Tanning skrev forleden dag i Fyns Tidende noget om den gamle danske eller nordiske frihedstradition, som har været med til at præge dansk lovgivning. Han skrev, at den gamle liberalismes frihedssyn gik ud på, at den enkelte skal have sin frihed indtil det punkt, hvor man støder på næstens berettigede frihedskrav, men at den danske tradition og at Grundtvigs tanker om frihed gik ud på,at når ens modstandere ikke havde frihed, havde man det heller ikke selv. Hvis minoriteten ikke har sin frihed, har majoriteten det heller ikke, for så råder friheden ikke i det almindelige samliv. Det er tanker, som det er værd at have med sig, når man tænker på diktaturtendenserne både i det ene og det andet land. Det er tanker, det er værd at have med sig, når man overvejer censur og indgreb, og når man møder det patenterede frisind, der altid kun kan tåle dem, som i forvejen er enige, som ikke tolererer nogen anden holdning. Jeg påkalder det frisind, som ønsker sig en debat, som ønsker frihed også for minoriteten.
Jeg tror, meget af det såkaldte ungdomsoprør udspringer af en uvilje mod blot at overtage alle vore udmærkede indretninger, som tit er meget langt fra at være så udmærkede.
Nej, man vil selv være med, man vil selv være med til at indrette og at bestemme. Jeg mener, at vi prøver at drage noget af dette ind i vor politiske meningsdannelse. Der har altid i Venstre været et frit ordskifte, en fri debat, en fri meningsudveksling. Det, som det nu drejer sig cm, som vi prøver på, er at inddrage alle Venstres

medarbejdere, medansvarlige tillidsmænd, alle de folk, som vil have med Venstre at gøre, og som ser en opgave i at føre Venstre frem.
Derfor holder vi konferencer, derfor laver vi udvalg, for at Venstres vælgere og Venstres medarbejdere over hele landet kan være med til at forme planerne, med til at vurdere dem, med til at sætte sit præg på den kommende lovgivning.
Den mulighed er ikke blevet mindre, når vi er kommet i en regering. Vi har en større chance end før for at få vore tanker gjort til virkelighed. Det har en opposition naturligvis også. En oppositions opgave er vigtig, ja, en opposition er uundværlig i et demokrati, men et parti, som er i regering, har en mulighed for at føre sine tanker ud i livet på en anden måde end i en oppositionsperiode.
Venstre har et ståsted i befolkningen, Venstre har et idégrundlag, Venstre har en trofast vælgerskare, som holder sammen om Venstre i tykt og tyndt. Venstre har derfor store muligheder for nu at gøre det, vi tror på, til virkelighed. Det kommer an på os selv, om Venstres politik skal vinde frem.
Jeg sluttede min tale på landsmødet i fjor med at sige:
Det er den liberale oppositions opgave at opbygge et modstykke til denne ensidighedens regering. Det vil vi. Det kan vi.
Og det kommer.
I år kan jeg sige: Vi ville. Vi kunne. Og det kom.
Nu går vi videre og siger: Det er den liberale regerings opgave
at bruge regeringsmagten til at præge det samfund, vi lever i, ud fra vort politiske syn.
Det vil vi. Og det kan vi. Og det er i fuld gang.